

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GII ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
OKTOBER 2009 - 30e Jaargang, nr. 122

BESTUUR:

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52	3708 GE Zeist	Telefoon 030 - 692 27 92
E-mail: jan.staal@planet.nl			

Penningmeester

Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14

J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

Schakel redactie

	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

Bankrekeningen:

Postbank : 35 95 00
ABN-AMRO Rijswijk: 54.55.46.826

Website: www.engelandvaarders1940-1945.nl

**Het volgende nummer verschijnt in januari 2010.
Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 december 2009.**

OKTOBER 2009

23 augustus 2009

Sizewell had een staartje

De onthulling van het monument in Sizewell, u weet wel dat monument dat Han Peteri had laten maken ter nagedachtenis van de Engelandvaarders die met hun kano Engeland niet hadden bereikt, had op de Engelandvaarders die mee waren gegaan een diepe indruk gemaakt.

Niet alleen de onthulling zelf, maar ook de ontvangst door de familie Peteri, had hen zeer getroffen. Zij wilden tonen dat zij de uitnodiging geweldig hadden gewaardeerd en verlengden de kennismaking door de gehele familie Peteri uit te nodigen voor een gezellige dag in Wassenaar bij de geweldig mooie accommodatie van één van de Engelandvaarders aldaar.

Het was een zeer geslaagde reünie waarvan de Familie Peteri vond dat er ieder jaar zo'n bijeenkomst moest zijn.

27 augustus 2009

Dag van het Verzet

Het was een zeer geslaagde dag. Gelukkig kon de gedachte worden weggenomen dat dit de laatste keer was. Volgend jaar wordt weer een Dag van het Verzet georganiseerd. Omdat er niet zoveel Engelandvaarders aanwezig waren kom ik daar later in dit stuk op terug.

31 augustus 2009

Herdenking H M Koningin Wilhelmina

Het was een sobere plechtigheid. Jacob, Charles en ik legden namens u allen een fraai bloemstuk bij de plaquette, in de Nieuwe Kerk te Delft, die herinnert aan de Moeder der Engelandvaarders.

18 september 2009

Reünie Engelandvaarders

Onze reünie was een groot succes. Er waren 17 Engelandvaarders met aanhang en iedereen ging tevreden naar huis. U leest daarvan elders in deze Schakel.

Wie doet het licht uit?

De Vereniging van Ex Politieke Gevangenen die deelneemt in de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 heeft gemeend haar Vereniging te moeten opheffen omdat er niet genoeg bestuurders zijn om aan de bepalingen van de statuten te voldoen. Rond die opheffing waren nogal wat misverstanden gerezen. De pers had er aandacht aan besteed en meteen dacht iedereen dat de overgebleven Expogéers dan in de kou zouden blijven staan. Zo werd gedacht dat de Dag van het Verzet niet meer zou worden georganiseerd.

De bedoeling van de bij de SSV 40-45 aangesloten verenigingen en stichtingen is, als zij menen zich te moeten opheffen omdat het bestuur niet meer voldoende kandidaten heeft om aan de statuten te voldoen, het bestuur van SSV 40-45 als vangnet te gebruiken teneinde toch zo lang mogelijk voor de aangesloten leden te zorgen. De adreslijsten worden ondergebracht bij een instelling die deze kan bijhouden (voor Expogé is dat Stichting 40-45) en als er iets moet worden geregeld voor de leden wordt die instelling aangestuurd door de (laatste) bestuurders die in het bestuur van de SSV 40-45 zijn vertegenwoordigd.

Ons bestuur heeft besloten om onze statuten zolang mogelijk te eerbiedigen en als het aantal bestuursleden is gedaald, zodat niet meer aan de letter van onze statuten kan worden voldaan, naar de geest daarvan te handelen en zolang mogelijk zelf voor onze mensen te blijven zorgen. Lukt dat op die manier ook niet meer dan vallen wij vanzelf terug op ons vangnet, het bestuur van de SSV 40-45. Het licht wordt dus voorlopig niet uitgedraaid en u komt niet in het donker te zitten

Ik blijf naar u uitkijken.

Rudi Hemmes

De vijfde Nationale Veteranendag begon met een plechtige bijeenkomst in de Ridderzaal in aanwezigheid van Z.K.H. de Prins van Oranje, minister president J.P. Balkenende, autoriteiten, honderden veteranen en een aantal schoolkinderen. Op een groot scherm kon door alle aanwezigen voorafgaande aan de plechtige bijeenkomst opnamen worden gevolgd van militairen op vredesmissies.

De minister president wees er o.m. met nadruk op dat verhalen van veteranen verteld dienen te worden en op de erkenning en waardering van veteranen in het algemeen. Daarna kwamen journalist Gijs Wanders aan het woord met muzikale begeleiding en een paar veteranen van vredesmissies.

Na de bijeenkomst sprak de minister van Defensie op het Binnenhof en werden een groot aantal veteranen onderscheiden, waaronder 60 recent teruggekeerden van vredesoperaties, die een herinneringsmedaille ontvingen voor hun inzet. Zowel de plechtigheid in de Ridderzaal als de medaille uitreikingen op het Binnenhof konden op een groot scherm worden gadegeslagen op het Malieveld.

Op het Malieveld hadden veteranen van leger, luchtmacht en marine hun eigen tenten en in het kader van het eerste lustrum was ook één van de oudste onderdelen van de Koninklijke Landmacht aanwezig, het Korps Rijdende Artillerie, later bekend als Gele Ridders, met door paarden getrokken geschut.

Deelnemers aan het defilé maakten zich op het Malieveld gereed voor het defilé dat o.m. bestond uit meer dan 3000 veteranen, moderne en historische militaire voertuigen en actief dienenden militairen en muziekkorpsen. De open militaire Ford voor de handvol deelnemers van de Stichting Samenwerkend Verzet/Engelandvaarders behoorde tot de eerste detachementen van het defilé na de vaandels en dragers van militaire dapperheidonderscheidingen. Tijdens het defilé was er een fly-past van historische en moderne militaire vliegtuigen en helikopters. Het aantal toeschouwers werd geschat op meer dan 75000 en stond op een aantal plaatsen rijen dik langs de defilé route, vooral op

de Kneuterdijk waar Z.K.H. de Prins van Oranje het defilé afnam. Na het defilé stroomde het Malieveld vol met belangstellenden, er waren demonstraties met te bezichtigen militaire voertuigen en militair equipment en in de grote en kleine tenten bevonden zich een groot aantal mogelijkheden om zich o.a. te informeren over de vredesmissies en de gebieden waar veteranen waren ingezet.

De muzikale programma's met o.a. tante Lien, zangeres Do, Rob de Nijs, andere artiesten, de Koninklijke Militaire Kapel Johan Willem Friso, muziekkorpsen en orkesten schepten een gezellige en feestelijke sfeer.

Het eerste lustrum van de Nederlandse Veteranendag was met de extra activiteiten en evenementen en het mooie weer een groots succes. De Veteranendag 2010 in Den Haag zal plaatsvinden op zaterdag 26 juni.

CHB

Samenwerkend Verzet/Engelandvaarders in de voorste gelederen

Foto: W. Arts

Nina Baumgarten

Onlangs overleed Engelandvaarster Nina Baumgarten. Reden om deze aflevering van de serie over vrouwelijke Engelandvaarders aan haar te wijden.

Nina Irene Baumgarten werd op 23 mei 1918 geboren in Stockholm. Haar moeder was Nederlandse, haar vader een uit Letland afkomstige diplomaat. Nina bracht haar middelbare schooltijd door in Nederlands-Indië en leerde daar haar verloofde Loet Kist kennen. Beiden keerden terug naar Nederland, waar Loet ging studeren aan de KMA in Breda. Het stel had trouwplannen, maar door het uitbreken van de oorlog kwam daar niets van terecht. De KMA werd gesloten en Loet sloot zich met jaargenoot Gijs de Jong en andere cadetten aan bij de verzetsgroep OD (Ordedienst). Ook Nina werd actief voor deze organisatie als koerierster.

In het najaar van 1940 werden Gijs de Jong en Loet Kist gezocht door de Gestapo, nadat ze geprobeerd hadden een SD-medewerker te liquideren. Via de ontsnappingslijn van Van Niftrik in Putte zagen De Jong en Kist samen met twee andere cadetten kans om Nederland te verlaten en onbezet-Frankrijk te bereiken. Loet ging in oktober 1941 zelfs weer even terug naar Nederland om in opdracht van het Franse verzet contact op te nemen met de OD.

Intussen zaten Nina, verloofde van Loet Kist en Lydia van den Broek, verloofde van Gijs de Jong, te popelen om hun aanstaande achterna te reizen. De meisjes wilden naar Engeland om hun diensten aan te bieden aan de Nederlandse regering in Londen. Ook uit oogpunt van veiligheid leek het beter dat zij zouden vertrekken, omdat er in 1941 veel leden van de OD waren gearresteerd. Op 26 november 1941 was het zover. Samen met Loet Kist kwamen Nina en Lydia via het huis van Job van Niftrik in Putte de grens naar België over.

In Antwerpen namen Loet en Nina afscheid, want Loet zou alleen verder reizen; de meisjes gingen samen met een vrouwelijke passeur.

Nina heeft haar verloofde nooit teruggezien. In Brussel werd hij gearresteerd, naar Nederland teruggevoerd en op 24 juni 1943 als spion in Utrecht terechtgesteld. Nina en Lydia, onwetend van dit alles, werden op 5 december 1941 samen met hun Belgische passeuse bij het overschrijden van de demarcatielijn door de Grüne Polizei gearresteerd.

Drie weken zaten de meisjes in de gevangenis van Dôle en vervolgens 4 maanden in die van Besançon. Het was er vuil, koud en ellendig, ze leden honger en Lydia liep er schurft op. Ondanks de zware Gestapo-verhoren bleven ze volhouden dat zij op weg waren naar Zwitserland om te trouwen en dat zij niets wisten van het verzetswerk van hun verloofdes, die immers in Nederland door de Gestapo gezocht werden. Voorjaar 1942 werden Nina en Lydia plotseling vrijgelaten, op voorwaarde dat zij direkt naar Nederland zouden terugkeren. In plaats daarvan gingen zij met hulp van het Franse verzet de demarcatielijn over. Via Barcelona, Madrid en Lissabon kwam Nina op 13 oktober 1942 in Londen aan, waar zij van de Koningin het Kruis van Verdienste kreeg uitgereikt. Het was daar dat Nina het slechte nieuws over haar verloofde hoorde. Ondanks deze zware slag ging ze dapper aan het werk voor de goede zaak. Ze was tot 1945 de privé-secretaresse van Minister van Binnenlandse Zaken, Van Boeyen.

Ook na de oorlog bleef Nina een globetrotter: zij ontmoette haar man, Cornelis Wingender, in Sri Lanka, waarna het echtpaar zich settelde in Den Haag. Haar laatste levensjaren bracht zij door in België. Haar familie bracht het na haar overlijden als volgt onder woorden: 'Ze (Nina) sprak vijf talen, kende vele culturen, paste zich overal aan. Ze hoorde overal én nergens thuis. Opmerkelijk was haar levenslust en levenskunst. Ondanks enkele zware tegenslagen hield zij de moed erin, dankbaar voor wat er wél was.'

Nina Baumgarten overleed op 15 juni 2009, 91 jaar oud.

Agnes Dessing

Op 18 september 2009 vond de jaarlijkse reünie weer plaats in de Julianakazerne te Den Haag. Er hadden zich meer dan 40 Engelandvaarders en gasten opgegeven en er waren 36 aanwezig, waaronder 17 Engelandvaarders. Na de jaarlijkse begroetingen en het nuttigen van de traditionele heerlijke taartjes en koffie, heette de messpresident, Kapitein ter Zee L. Brummelaar de reünie deelnemers namens generaal van Uhm welkom. Vervolgens nam onze voorzitter Rudi Hemmes het woord. Hij verwelkomde verschillende gasten, onder wie de Messpresident, mevrouw Agnes Dessing, die een boek over Engelandvaarders heeft geschreven getiteld Tulpen voor Wilhelmina en vaak bijdraagt met interessante artikelen in de Schakel, mevrouw Kruis, Engelandvaarder weduwe, die in de USA woont en speciaal voor de 2^e maal voor de reünie was overgekomen. Daarna herdacht de voorzitter de overledenen in de afgelopen 12 maanden, hij noemde alle namen, helaas weer 16 personen. Vervolgens vertelde hij nog eens over Koningin Wilhelmina, die zich zo verbonden voelde met de Engelandvaarders en die hen allen na aankomst in Engeland uitnodigde bij haar "thuis". Wij werden ingelicht over het opheffen van verzetsorganisaties wegens gebrek aan personen die een bestuursfunctie konden en wilden aanvaarden. Maar de voorzitter verzekerde de aanwezigen dat het Genootschap Engelandvaarders niet zou worden opgeheven tot "de laatste man, die het licht uitdoet. Het vangnet blijft", zo stelde hij de reünisten gerust. Toen werd het tijd voor de jaarlijkse groepsfoto's, in de prachtige zonnige tuin van de kazerne en voor de klaar staande drankjes. Helaas kon bestuurslid Jacob de Mos en zijn echtgenote June niet aanwezig zijn wegens een commando-overdracht in den Helder, waar Jacob altijd bij is. Zijn kleindochter Sarah was gelukkig wel aanwezig en was o.m. behulpzaam bij de registratie van de deelnemers. Tijdens de traditionele smakelijke rijsttafel las de voorzitter nog het ontvangen telegram van Koningin Beatrix voor met "goede wensen" voor ons allen, dat als antwoord was gekomen op het telegram aan haar van de voorzitter namens de aanwezigen. Zo kwam er weer een einde aan een gezellige reünie, natuurlijk pas nadat er nog lang werd nagepraat en herinneringen werden opgehaald.

M.W.-K.

DIENST VAN HET KONINKLIJK HUIS

Den Haag, 18 september 2009

De Hoogedelgestrenge Heer
 Generaal-majoor van de
 Koninklijke Luchtmacht b.d. R.W. Hemmes
 Voorzitter van de Stichting Genootschap
 Engelandvaarders

Op verzoek van Hare Majesteit de Koningin breng ik U, het bestuur van de Stichting Genootschap Engelandvaarders en Engelandvaarders met verwanten, heden bijeen ter gelegenheid van Uw jaarlijkse reünie, haar hartelijke dank over voor Uw vriendelijke bericht en de gevoelens van verbondenheid met haar zoals daarin tot uitdrukking gebracht.

De Chef van het Militaire Huis van
 Hare Majesteit de Koningin

[Handwritten signature]
 H. Morsink
 Generaal-majoor der Cavalerie,
 Adjudant-Generaal van
 Hare Majesteit de Koningin

BLAD 2

Retirée 2009 van het Genootschap Engelandvaarders (aangesloten)

Foto: A. Roelofs

Retirée 2009 van het Genootschap Engelandvaarders (alle deelnemers)

Foto: A. Roelofs

Ir Pieter de Vos

Op 6 juni jongstleden overleed Engelandvaarder en BBO-agent Pieter (Bram) de Vos. Pieter de Vos, geboren in 1924 te Soestdijk, behaalde in 1941 zijn eindexamen diploma HBS-B en ging daarna wis- en natuurkunde studeren aan de Gemeente Universiteit van Amsterdam. In verband met Duitse razzia's onder studenten dook hij in februari 1943 onder. Via een kelner in het café City Hall aan het Klein Gartmanplantsoen in Amsterdam belandde hij bij de organisatie van het illegale Trouw; hij zorgde voor de verspreiding en zocht daarvoor ook weer eigen mensen aan die hem daarbij konden helpen. Daar hoorde ook de bekende organist Cor Steyn bij.

Begin september 1943 besloot hij om naar Brussel te reizen om daar een organisatie te zoeken die hem zou kunnen helpen om naar Engeland te gaan. Deze poging in Brussel mislukte en hij keerde onverrichter zake terug naar Nederland. Uiteindelijk slaagde hij erin om op 2 december 1943 onder begeleiding van de passeur Piet Henry naar Brussel af te reizen. Daar ontving hij van 'David' Verloop een valse Urlaubbsbescheinigung volgens welke hij terug diende te keren naar zijn werk voor de firma La Bella in Frankrijk. In Parijs aangekomen werd hij door mej. C.E. Okhuyzen, een medewerkster van de Dutch-Paris lijn van Jean Weidner, ondergebracht in een klein hoteltje waar hij tot 10 december verbleef. In die dagen kwam Pieter de Vos in contact met Victor Swane en met King Kong die toen nog geen V-Mann van de Duitsers was. Op 12 december vertrok De Vos met een konvooi Nederlanders naar Toulouse. Vandaar ging het via Montréjeau de Pyreneeën over. Over Viella, Sort, Lerida en Barcelona kwam hij in februari 1944 in Madrid aan. Uiteindelijk bereikte De Vos op 3 maart 1944 Engeland. Na de gebruikelijke screening in de Patriottic School en vervolgens bij Pinto van de Politie-Buitendienst kwam Pieter de Vos in opleiding als marconist voor het BBO.

Tezamen met Tobias Biallostersky, voor wie hij als radio-operator zou werken, sprong hij in de nacht van 8 op 9 september 1944 in de buurt van Spanbroek in de provincie Noord-Holland. In een verslag wordt er vermeld dat beiden ondanks het slechte weer en een sterke wind tussen twee onweersbuien door veilig wisten te landen. Dezelfde avond nog

had Pieter de Vos al contact met Engeland en meldde hij de veilige landing. Dit was voor de opdrachtgevers in Londen des te belangrijker omdat het vliegtuig niet terugkeerde op zijn basis en omdat de door hen losgelaten postduif ook al niet in Engeland aankwam. Biallostersky en De Vos hadden tot taak om contact te maken en dat te onderhouden met de Raad voor het Verzet en het geallieerde hoofdkwartier te Londen. Zij belandden na een aantal dagen bij de arts Gerrit Veeneklaas in Amsterdam. Vandaar uit zocht en vond De Vos vele zendadressen; hij wist 8 maanden lang - tot aan de bevrijding - dagelijks met Londen contact te houden ondanks een verbeterd jacht van de Duitsers met peilwagens. Na de arrestatie van Biallostersky werd Veeneklaas op initiatief van de diplomatieke De Vos tot nieuwe liaison benoemd. Samen met Veeneklaas wist Pieter de Vos de reeds opgebouwde organisatie grotendeels veilig te stellen en bestaande afwerpterreinen voor wapendroppings te behouden en buiten handen van de Gestapo te houden.

De inspanningen van de Duitsers om Pieter de Vos en zijn zender door middel van peilingen op te sporen werden vanaf januari 1945 enorm geïntensiveerd. Meerdere keren ontsnapte De Vos op het nippertje, ondanks of misschien wel juist dankzij het ingenieuze bedachte waarschuwingssysteem.

Het hierboven al vermelde rapport over Pieter de Vos vermeldt dat hij, wis- en natuurkunde student, vervolgens zijn zender zodanig verbeterde dat de Duitsers geen vat meer op hem konden krijgen. Een collega van De Vos werd naar Engeland gestuurd om deze verbeteringen door te geven, zodat die vervolgens ook gebruikt konden worden. Zo konden bijvoorbeeld de onderhandelingen met Seyss-Inquart rond het afwerpen van voedsel voor de burgerbevolking via zijn zender geregeld worden. Daarmee heeft Pieter de Vos voor de hongerende Nederlanders in het westen van het land blijvende betekenis verworven.

Na de bevrijding van Nederland heeft hij eind 1945 nog korte tijd een missie in Nederlands-Indië volbracht.

Pieter de Vos was drager van het Kruis van Verdienste (1944), van de Bronzen Leeuw (1946), van de Kings Medal for Courage in the Cause of Freedom (1946) en van het Verzetsherdenkingskruis. In een getuig-

schrift voor Pieter de Vos schreef het hoofd van het BBO, de generaal J.W. van Oorschoot, in 1946: 'In het bijzonder wil ik vermelden de intelligentie en technische vindingrijkheid, welke de luitenant De Vos ook onder de moeilijkste omstandigheden heeft bewezen, te bezitten'. Pieter de Vos keerde in 1946 terug naar de burgermaatschappij en studeerde uiteindelijk af als ingenieur aan de TH van Delft. Wel mocht hij in 1977 nog het cijfer XXX in het onderscheidingsteken voor langdurige Nederlandse dienst als (reserve-)officier aanbrengen.

Sierk Plantinga

ENGELANDVAARDER BRAM (BOB) VAN DER STOK _____

Van Bram Grisnigt ontvingen wij onderstaande Obituary (in memoriam) van Engelandvaarder (2x) Bram (Bob) van der Stok (1915-1993), dat in de Engelse Daily Telegraph van 5 juli j.l. stond en in de rubriek Great Obituaries voorkomt.

Bram van der Stok is de meest gedecoreerde Nederlandse oorlogsvlieger, maar het mag wel als zeer bijzonder worden geacht om als Nederlandse vlieger in die Engelse rubriek te zijn opgenomen en om nu nog eens te worden gepubliceerd. Daarom hebben wij het artikel opgenomen en de tekst in het Engels gelaten, omdat wij hebben aangenomen dat lezers van de Schakel daar geen moeite mee zullen hebben.

CHB

Daily Telegraph Newspaper of July the 5th, 2009

Bram (Bob) van der Stok

Of the 75 who escaped from the camp in Lower Silesia on the night of March 24, 1944, all but Flt Lt 'Bob' van der Stok, Sgt Per Bergsland and Pilot Officer Jens Muller were recaptured. Angered by the escape, Hitler ordered 50 of those recaptured to be shot. For almost a year before the escape van der Stok had helped with the construction of three tunnels, named 'Tom', 'Dick' and 'Harry'; Tom was discovered, Dick was abandoned, Harry was used.

When the great night came some 220 escapers prepared to crawl through the tunnel, but disruptions - due to its falling short, to cave-ins and to a heavy Bomber Command raid on Berlin - restricted the escapers to 75. Van der Stok was the 18th to emerge from the tunnel, posing as Hendrik Beeldman, a Dutch draughtsman taking home leave from Siemens. He wore a dark blue Royal Australian Air Force great-coat, Dutch naval trousers and a beret. His passes were lodged in an imitation leather wallet made by Flt Lt G W Walenn, head of the camp forgery department - and one of the 50 murdered officers. As he walked to Sagan railway station van der Stok was asked by a German civilian what he was doing in the woods. He replied that he was a Dutch worker, afraid that the police might arrest him for being out during an air raid. 'It's all right if you're with me,' said the German, who escorted him to the station, where he had to wait three hours because trains were delayed by the raid on Berlin.

Thirty-six hours later he arrived at Utrecht, after changing trains at Breslau, Dresden and Halle. His parents and other members of the family were living there, but van der Stok resisted the temptation to go home and holed up two streets away in a friend's house. After six weeks he was fed into the Dutch-Paris Escape Line and smuggled by skiff across the Maas and into Belgium. He then bicycled to Brussels, where he was put up by a Dutch family for six weeks until the Line could send him on by train.

Van der Stok had by now changed his cover story, and represented himself as a Flemish worker in a Belgian firm. When he reached Toulouse he sold his watch to raise money towards the 10,000 francs required for guidance across the Pyrenees. His guide, though, was shot dead in a skirmish with frontier guards. Van der Stok fell in with a maquis band which led him through the mountains to the edge of Spain. From Madrid he was passed to Gibraltar, and then flown in a Douglas Dakota transport to Bristol. Bram van der Stok was born on October 13, 1915 on Sumatra, where his father was a Shell engineer. He spent his boyhood there, in Holland and the Dutch West Indies.

After finishing his education at the Lyceum Alpinum in Switzerland he studied medicine at Leiden University. But rowing and ice hockey distracted him from his studies and in 1936 he joined the Dutch Air Force. Commissioned the next year, he joined a fighter squadron. After a year he transferred to the reserve and resumed his medical training, this time at Utrecht University. He was mobilised in 1939 and in May 1940 fought as a fighter pilot until the Dutch capitulation. He was then permitted to continue his medical studies. He formed a resistance cell, and made three unsuccessful attempts to reach Britain.

On the fourth attempt he reached Scotland in a boat in June 1941, and Queen Wilhelmina decorated him with the Dutch Bronze Cross. Van der Stok was commissioned into the RAFVR and posted to No 91, a Spitfire squadron based at Tangmere. Shortly afterwards he was transferred to No 41 Squadron, flying Spitfires from Westhampnett.

Promoted flight lieutenant, he became a flight commander and was credited with six victories before baling out over France. 'Only six kills,' said his German captors. 'You are just a beginner.' At Stalag Luft III his medical knowledge obtained him a job in the hospital.

A first escape attempt was thwarted when a fellow PoW, unaware that van der Stok was hoping to dig his way out under the barbed wire fence, climbed on to his hut roof to retrieve a German cap he had stolen. This alerted the guards and van der Stok was discovered.

A second attempt was foiled when guards discovered his forged pass had not been updated. After the Great Escape van der Stok rejoined 91 Squadron and took part in D-Day and anti-V1 operations. In 1945, following a period with 74 Squadron, he moved to No 322, a Dutch squadron serving in the RAF and based in Holland.

This enabled him to visit his family and learn that his two brothers had died in concentration camps and his father had been blinded by the Gestapo. After the war he joined the Dutch air staff at The Hague and helped introduce the new Dutch Air Force before returning in 1946 to Utrecht University, where he finally qualified as a doctor in 1951.

Later he emigrated to America with his wife, Petie, and their three small children. He specialised in obstetrics and gynaecology at Syracuse, New York, before joining Nasa's space lab research team at Huntsville, Alabama.

In 1970 van der Stok moved to Honolulu, where he practised medicine, joined the US Coastguard and took part in 162 rescues. Van der Stok published *War Pilot of Orange* (1987). He was appointed MBE in 1945 and received numerous other awards.

Published July 1, 1993

Bob Roll werd geboren op 18 april 1923 te Moeara-Enim (Indonesië-Sumatra). Bij aankomst in Engeland trad Bob in dienst van de Koninklijke Marine. Hij overleed in 1997 te Brussel.

In de serie Reiservaringen van Engelandvaarders volgt hieronder zijn reisverhaal, zoals dat in 1943 in Londen werd opgetekend.

Bob Roll studeerde aan de Zeevaartschool te Groningen en vatte met zijn studiegenoot P.J.M. van Emmerik het plan op om naar Engeland te gaan. Ze hadden echter geen contact met enige organisatie en besloten het tenslotte er zo maar op te wagen. Zij vertrokken op 15 januari 1942 per trein naar Eindhoven en liepen van hier 's avonds via Valkenswaard over de Belgische grens naar Achel; aldaar sliepen ze bij een mijnwerker, wisselden de volgende dag hun geld en reisden per trein naar Mons. Na 2 dagen aldaar in een hotel onder hun eigen naam gelogeerd te hebben, namen zij de trein naar Parijs en waren gelukkig bij de controle op de grens. Van Parijs namen zij de trein naar Dijon, waar zij op het station overnachtten en de volgende dag reisden zij per trein via Dôle naar Chatelet, alwaar zij door iemand die zij toevallig ontmoet hadden, de volgende morgen over de demarcatielijn werden gebracht.

Na twee dagen van omzwerven arriveerden zij de Nederlandse autoriteiten te Vichy, waar hen gezegd werd dat zij beter in Nederland hadden kunnen blijven en dat er hoegenaamd niets voor hen gedaan kon worden. De jongelui reisden toen per trein via Lyon naar Toulouse en vandaar naar Bourg met de bedoeling de Pyreneeën over te steken. Bij Bourg werden zij in de trein gearresteerd en voor de keuze gesteld: Duitsland of de Franse marine. Zij kozen het laatste, werden naar Marseille gezonden, alwaar hen bleek dat zij voor het Vreemdelingenlegioen moesten tekenen, wat zij deden. Zij bleven ongeveer 3 weken in Marseille en bezochten daar ook de Nederlandse autoriteiten, die ook niets konden doen en hen idioten vond, daar zij Nederland hadden verlaten. De jongelui deserteerden, maar Roll werd na één dag gearresteerd. Hij werd naar Noord-Afrika gestuurd en maakte de veldtocht mee tot maart 1943, toen hij bij Siliana deserteerde en zich te Lief bij

de Engelse politie meldde. Hij kwam toen in het Engelse leger en was aan het front tot het einde van de campagne in Noord-Afrika. Hij verzocht toen om naar het Nederlandse leger in Engeland gestuurd te worden en op 24 juli 1943 arriveerde hij in Engeland

MONUMENT KONINKLIJKE BRIGADE "PRINSES IRENE"

Het monument te Tilburg is een bronzen beeld van een soldatenfiguur met vaandel. Het beeld is geplaatst op een rechthoekig voetstuk.

Op de voor- en achterzijde van het voetstuk is een bronzen plaquette aangebracht. Op de voorzijde van het voetstuk zien we de opdracht, die Koningin Wilhelmina bij de oprichting in 1941 aan de brigade meegaf: "Vertrouwend op god, onzen ombuigzame wil en de overwinning onzer bondgenootschappelijker wapens zal het u gegeven zijn eenmaal als zegevierende bevrijders van Nederland met dit vaandel den Nederlandsen bodem te betreden".

Op de achterzijde van het voetstuk staan de plaatsen vermeld van de brigade op de veldtocht door Noord-Frankrijk, België en - Pont Audemer - Tilburg - Hedel"

Op de zijkanten van het voetstuk zijn de naam, rang, geboortjaar, woonplaats, jaar en plaats van overlijden

aangebracht van de leden van de Prinses Irene Brigade, die tijdens de oorlog zijn gesneuveld. Het monument is onthuld op 17 oktober 1955 door Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Irene.

Lokatie: Stadhuisplein, Tilburg.

Ontwerper: Eduard L.W.R. Baron Speyart van Woerden.

Naschrift:

Begin augustus 1944 vertrekt de brigade vanuit Engeland naar Normandië. De gevechtstroepen komen op 7 augustus aan land bij Arromanches. Na het eerste wapenfeit, de bevrijding van Pont Audemer, wordt de opmars naar Nederland voortgezet. Bij Beringen, Tilburg, Hedel en op Walcheren wordt felle strijd met de vijand geleverd. Op 8 mei 1945 trekt de Prinses Irene Brigade als eerste geallieerde eenheid Den Haag binnen. Het einde van de oorlog betekent ook het einde voor de brigade. Eind december 1945 wordt de Koninklijke Brigade "Prinses Irene" officieel opgeheven. Het vaandel, onderscheiden met de Militaire Willemsorde der 4e klasse, wordt ingeleverd. 48 Irenemannen, waar-onder 6 Engelandvaarders, gaven hun leven voor de bevrijding van ons vaderland.

Bronnen:

www.oorlogsmonumenten.nl

www.fuseliers.net/geschiedenis-brigade.htm

www.prinsesirenebrigade.nl

Bram Grisnigt.

INLICHTINGEN GEVRAAGD 1

De zoon van Engelandvaarder Willem Hamminga zou graag meer willen weten over zijn vader's reis naar Engeland, die in december 1940 uit bezet Nederland vertrok met twee vrienden op een kustvaarder naar Zweden.

In Zweden aangekomen konden ze volgens ontvangen gegevens met een Engels vliegtuig naar Moskou vliegen en per trein reizen via Irak, Iran naar India en per boot naar Kaapstad, Rio, New York om uiteindelijk in oktober 1941 Liverpool te bereiken. De reis was ongeveer 42 duizend km. Willem trad in dienst op een onderzeeër (0-10), kreeg daarna een jachtvliegeropleiding in Canada, werd Spitfire piloot en heeft op de Karel Doorman gediend.

Zijn zoon probeert nu meer gegevens te verkrijgen over de lange reisroute van zijn vader, die ook door enkele andere Engelandvaarders zouden zijn genomen. Hij zou graag willen weten wie die anderen waren en of er meer bekend is over de Engelse vluchten uit Skandinavië met Hudsons en Mosquito's, die later in de oorlog BOAC vluchten werden. Engelandvaarder J. Waansink zou ongeveer dezelfde route hebben gereisd. Bovendien zou Willem's zoon Bill willen weten of er geschreven is over de pogingen van de Duitsers om Engelandvaarders over te halen om terug te keren naar hun land. Het adres van EV-er Hamminga's zoon Bill is:

Mr. B. MacLoughlin,
9837 - 110th Street NW, apt 406,
Edmonton, AB T5K 2L8
Canada.

CHB

INLICHTINGEN GEVRAAGD 2

Ingrid van der Chijs, is historicus en kunst- en cultuurredacteur bij weekblad Elsevier. Na haar studies geschiedenis en journalistiek te hebben afgerond in Utrecht, heeft zij eerst een jaar als stewardess gewerkt. Ongetwijfeld is hierdoor haar interesse in luchtvaart geschiedenis ontstaan.

Vanuit deze interesse is zij bezig met een onderzoek naar twee stewar-
dassen die voor de Tweede Wereldoorlog bij KLM werkten, Trix
Terwindt en Hilda Bongertman. Terwindt zat tijdens de oorlog in het
verzet en was betrokken bij het geruchtmakende Englandspiel.
Bongertman was tijdens de oorlog juist lid van de NSB. Na de oorlog
kreeg zij echter een relatie met een voormalig koerierster van het ille-
gale Parool, Sonja Bonhoeffer. Die relatie zou meer dan veertig jaar
hebben geduurd.

Ingrid wil graag een boek schrijven over deze twee 'gewone' vrouwen,
die zulke opvallende levens leidden. In haar boek wil ze ongeveer vijf-
tien jaar uit de levens van Trix Terwindt en Hilda Bongertman
beschrijven, vanaf het moment dat zij in dienst kwamen van KLM tot
enkele jaren na de oorlog. Zij maakten tijdens de oorlog heel verschil-
lende keuzes, maar bleven daar na de oorlog mee worstelen. Terwindt
heeft in interviews vaak benadrukt dat niet alle Duitsers slecht waren
en niet alle Nederlanders goed.

Ingrid van der Chijs is te bereiken per telefoon: 0652055276 of per
e-mai: icvdchijs@hotmail.com.

**Kort verslag van de bestuursvergadering van de Stichting Samenwerkend Verzet
1940-1945, d.d. 16 juni 2009, gehouden te Doorn**

1. De voorzitter heet iedereen van harte welkom op deze vergadering.

De voorzitter memoreert de in maart overleden heer P.A. Bouwense. De heer Bouwense
had namens de COVVS zitting in het bestuur van de Stichting Samenwerkend Verzet
1940-1945.

De heer Van Duyn was eind 2008 25 jaar bestuurslid. De voorzitter feliciteert de heer Van
Duyn met dit jubileum.

2. Oorlogsmonument Wehl. Expogé doet het voorstel om gezamenlijk te protesteren tegen
het plaatsen van de namen van gesneuvelde Duitse militairen op het oorlogsmonument.
Het bestuur besluit om hier schriftelijk op te reageren.
3. Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 heeft per brief laten weten dat zij het plan
voor het behoud van de monumenten Oranjestad hartgrondig ondersteunt.
4. De Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 blijft, zo lang als mogelijk is, bestaan om
sturing te geven aan zaken die voor de leden van belang zijn.
Door de opheffing van Expogé, Friesland '40-'45 en NFR/VVN wordt de financiële
bijdrage van de aangesloten organisaties kleiner. Het Nationaal Fonds voor Vrijheid en
Veteranenzorg heeft toegezegd om Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 in de
toekomst financieel te blijven steunen.
5. Dag van het Verzet 29 augustus 2009
Het programma is inmiddels opgesteld. Er is een nieuwe regelgeving bij het ministerie
van Defensie. Hierdoor moet elke bezoeker aan de kazerne zich kunnen legitimeren met
een geldig legitimatiebewijs. Dit zal aan de deelnemers van de Dag van het Verzet worden
gecommuniceerd in de advertenties, toegangsbewijzen en programmaboekjes. Op de
toegangkaart wordt een noodnummer vermeld.
6. Nationaal Monument Kamp Vught projectplan presentatiewedstrijd
De heer Bakker is als projectleider aangesteld. Besloten wordt dat mevrouw Caspers en
de heer Hemmes namens de SSV zitting nemen in de jury.
7. Bevrijdingsdefilé Wageningen
De organisatie van het defilé op 5 mei was in handen van een commissie bestaande uit
allemaal nieuwe mensen. Doordat er geen overdracht is geweest over de organisatie is het
defilé dit jaar minder goed verlopen als voorgaande jaren.

ADRESSENBESTAND ---

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 38 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Boers-Dwinger, Mevr. M.	Frankrijk
Koning, F. de	Loenen aan de Vecht
Meulen, B.M. van der	West -Terschelling
Vos, P. (Bram) de	Apeldoorn
Winckel, C.P.K.	Wassenaar
Wingerder-Baumgarten, Mevrouw N.I.	België

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal Oranje Nassaulaan 52
 3708 GE Zeist
 Telefoon 030 - 692 27 92
 E-mail: jan.staal@planet.nl

www.engelandvaarders1940-1945.nl